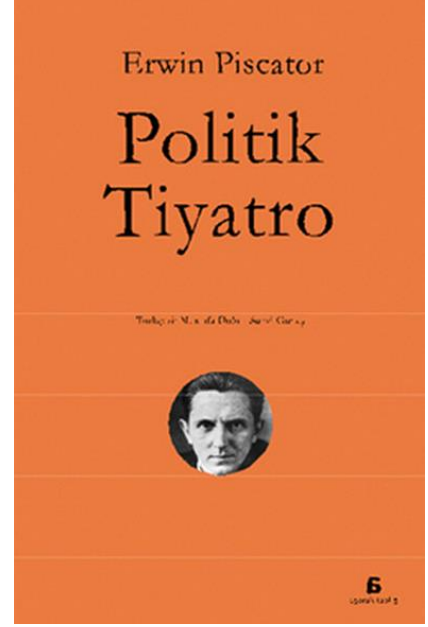

Politik Tiyatro

DR. TOLGA ALVER*

Politik Tiyatro kitabı Alman yönetmen Erwin Piscator'un kitabıdır. Piscator, bu kitabında kendi sanat hayatına dair bilgiler verirken esas amacı yeni bir kuramı ortaya koymaktır. İki dünya savaşı arasında güçlenen ve etkisini bir ölçüde günümüz dünya tiyatrosunda sürdüren siyasal amaçlı tiyatro düşüncesinin ilk kuramcısı Alman tiyatro yönetmeni Erwin Piscator'dur (Şener, 2006, s. 259). Politik tiyatronun geçmişinin çok eskilere dayandığını hatta politik olmayan bir tiyatronun olmadığını savunan yazar, kitabında politik tiyatronun kuramsal çerçevesini çizmeye çalışmıştır. Piscator, yönetmenlik yaptığı oyunlarda yeni teknikler deneyen; projeksiyon, ışık ve teknolojiyi elinden geldiğince kullanan, sergilenen eserlerin belgesellik özelliği taşıması adına gerçekçi bilgiler verilmesi için çabalayan bir yönetmendir. Bir tiyatrodaki ne kadar çok teknik hazırlık yapıp seyirci etki altına alırsa o kadar çok propagandanın yapılabileceğini düşünür. Bu yüzden oyunlarının tamamında yüksek bütçeli bir total tiyatro tekniği geliştirmiş, sahne sürecinde çoğu zaman maddi sorunlar yaşamıştır. Esasen Piscator'un amacı ele alınan sorunların, çatışmaların ardındaki tarihsel ve toplumsal koşulları, politik nedenleri ve bağlantıları ortaya çıkartmaktır (İpşiroğlu, 1995, s. 15). Bu doğrultuda da teknik unsurları çoğu zaman ön plana çıkarmıştır.

Politik tiyatronun ve kuramsal çerçevesinin açıkça anlatıldığı *Politik Tiyatro* kitabının Almandan çevirisini Mustafa Ünlü ve Suavi Güneş yapmıştır. Kitabın Türkiye'deki ilk basımı 1985 yılında Metis Yayınları tarafından yapılmıştır. 2012 yılında ise ikinci basım Agora Kitaplığı tarafından gerçekleştirilmiştir. Eser 283 sayfadan oluşmaktadır. 14,5x22,5 cm boyutlarında ve 978-605-103-144-6 sayılı Milletlerarası Neşriyat Numarasına (ISBN) sahiptir. Kitabın kapağında Erwin Piscator'un bir fotoğrafı bulunmaktadır. Ayrıca kitabın 16. kısmının sonunda beyaz kuşe kâğıda basılmış 8 sayfalık bir fotoğraf albümü yer almaktadır. Bu albüme Piscator'un sanatına dair izler açıkça görülmektedir.

Politik tiyatronun ve kuramsal çerçevesinin açıkça anlatıldığı *Politik Tiyatro* kitabının Almandan çevirisini Mustafa Ünlü ve Suavi Güneş yapmıştır. Kitabın Türkiye'deki ilk basımı 1985 yılında Metis Yayınları tarafından yapılmıştır. 2012 yılında ise ikinci basım Agora Kitaplığı tarafından gerçekleştirilmiştir. Eser 283 sayfadan oluşmaktadır. 14,5x22,5 cm boyutlarında ve 978-605-103-144-6 sayılı Milletlerarası Neşriyat Numarasına (ISBN) sahiptir. Kitabın kapağında Erwin Piscator'un bir fotoğrafı bulunmaktadır. Ayrıca kitabın 16. kısmının sonunda beyaz kuşe kâğıda basılmış 8 sayfalık bir fotoğraf albümü yer almaktadır. Bu albüme Piscator'un sanatına dair izler açıkça görülmektedir.

Piscator'un *Politik Tiyatro* kitabı Mustafa Ünlü'nün sunuşu ile başlamaktadır. Sonrasında "*Politik Tiyatro*'nun 1963 Basımına Önsöz" ve "*Politik Tiyatro*'nun 1929 Basımına Giriş" kısımları yer almaktadır. Kitabın esas bölümü ise 23 kısımdan ibarettir. 1. kısım "Sanattan Politikaya" şeklinde isimlendirilmiştir. Bu kısımda Piscator 1914-1929 yıllarını ele almış, savaştaki manzaralardan ve burjuvaziyi terk etme macerasından bahsetmiştir. Devrimin kendisine politik tiyatro kuramını öğrettiğini, o günlerden sonra edebiyata yaşamın merceğinden bakmaya karar

* Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, tolgaalver86@gmail.com, orcid.org/0000-0002-1674-4894.

Gönderim tarihi: 30.08.2022

Kabul tarihi: 03.10.2022

verdiğini aktarmıştır. Sanatın, sınıf mücadelesinde bir silah olarak kullanılması sonucuna ulaşmıştır. “Ben de sanatın ne ölçüde amaca hizmet eden araç olabileceği üzerinde net bir görüşe ulaşmıştım. Politik bir araç. Propagandaya yönelik bir araç. Eğitici bir araç.” (Piscator, 2012, s. 20). “Politik Tiyatronun Tarihi Üzerine” isimli ikinci kısımda yazar, politik tiyatronun geçmişini tarihsel süreçlere dayandırmıştır. “Proletarya Tiyatrosu” başlığı ile sunulan 3. kısımda 1920-1921 yılları arasında bilinçli propaganda yapmak için proletarya tiyatrosu kurmanın gereklerinden bahsedilmiştir. Piscator bu yıllarda tiyatrodaki yeni tekniklerden yararlanılması ve biçimin gerçekçi olması gerekliliğini savunmuştur. 4. kısım “Merkez Tiyatrosu” ismini taşımaktadır. Bu kısımda 1923-1924 yılları arasındaki tiyatro faaliyetleri anlatılmıştır. 5. kısım “Volksbühne’nin Konumu” olarak adlandırılmıştır. Bu bölümde Piscator, öncesinden beri bir burjuva tiyatrosu olarak hareket eden Volksbühne’nin artık konumunu değiştirmesi gerekliliğinden bahsetmiştir. 6. kısımda “Bayraklar” isimli tiyatro oyununun sahnelenme süreci aktarılmıştır. Piscator, *Bayraklar*’ın ilk marksist oyun olduğunu savunarak teknik devrime yönelen bir yolda ilerlediğini iddia etmiştir. 7. kısım “Kızıl İsyân Revüsü” başlığıyla verilmiştir. Piscator sahnelediği bu oyunu “proleter politik revü”, “devrimci revü” gibi isimlerle nitelendirmiştir. 8. kısım “Belgesel Oyun” adını taşımaktadır. Bu bölümde yazar, politik bir oyunun belgesellik yönünü vurgulamıştır. Çerçeve sahne yerine tüm sahnelerin birleşimi sayılan total sahne yöntemini tercih etme yoluna gitmiştir. Piscator, tüm bu düşüncelerini *Her Şeye Karşın* oyunuyla uygulamıştır. “Amatör Proleter Topluluklar” isimli 9. kısımda ise amatör faaliyetlere önem verilmesi gerekliliğini dile getirmiştir. 10. kısım “Rus Devrimi’ne Bir Yaklaşım” olarak isimlendirilmiş, bu kısımda 1926 yılında Volksbühne’de oynanan *Taşkımlar* piyesinin hikâyesi aktarılmıştır. “Zanaat” adlı 11. kısımda sahne tekniklerinden ve oyunlar için hazırlanan dekor çalışmalarından söz edilmiştir. “Olmaması Gereken Etkiler” isimli 12. kısımda, politik tiyatronun halkla iç içe ve toplumsal gerçekleri yansıtan nesnel özelliği olması gerekliliğinden bahsedilmiştir. 13. kısım “Gotland Üzerinde Fırtına” ismini taşımaktadır ve bu kısımda 1927 yılında sergilenen aynı isimli oyun anlatılmaktadır. 14. kısım Piscator’un Volksbühne’deki geleceğinin sorgulandığı “Herrenhaus Toplantısı”dır. Piscator, 15. kısımda 1927 yıllarından bahsederek “Tiyatronun Çelişkileri-Dönemin Çelişkileri” konusuna değinmiştir. 16. kısım “Piscator-Bühne’nin Kuruluşu ve Gelişmesi” ismiyle adlandırılmıştır. Piscator kendi sanat anlayışını gerçekleştirmek için yönetimi eline almıştır. 16. kısımda total tiyatro kavramı, toplumsal tiyatro kuramının temel ilkeleri aktarılmıştır. 17. kısım “Dönemle Yüzleşme: *Hoppala Yaşıyoruz!*” adını taşımaktadır. Bu bölümde *Hoppala Yaşıyoruz* oyununun sahneleme çalışmalarından bahsedilmiştir. 18. kısım 12 Kasım 1927-20 Ocak 1928 aralığını ele alan “Yarım-Küre Sahne” bölümüdür. Tiyatro ve tarih ilişkisi, filmin işlevinden de söz edilen bu kısımda *Rasputin, Romanov Hanedanı* gibi oyunların sahneleme süreci anlatılmıştır. 20 Ocak 1927-12 Nisan 1928 yıllarını kapsayan 19. kısım “Epik Satir” başlığıyla okura sunulmuş, *Aslan Asker Şvayk*’ın Maceraları oyununun sahne düzeni aktarılmıştır. 20. kısım “Ekonomi Komedi: *Konjonktür*” isindedir ve *Konjonktür* oyunuyla güncel ve ekonomik meselelere göndermeler yapılmıştır. 21. kısım “Stüdyo Yılı” başlığıdır ve bu bölümde metin derleme çalışmaları için bir stüdyonun kurulumundan söz edilmiştir. 22. kısım “Çöküş” adını taşımaktadır. Yeterli desteği bulamayan Piscator tiyatrosu için de çöküş dönemi başlamıştır. Son kısım “Geçmişin ve Geleceğe Yönelik Beklentilerin Gözden

Geçirilmesi" başlığını taşımaktadır. Piscator bu kısımda tüm sanat geçmişinin muhasebesini yapmıştır. Kitabın içerisinde yer alan ve sahnelenme süreci uzun uzun anlatılan her oyunda Piscator, kendi kuramının izlerini aramıştır. Oyunlarda yaptığı çalışmalar üzerinden savunduğu kuramın ipuçlarını okura sunmuştur.

Piscator'un *Politik Tiyatro* kitabı bir taraftan Alman yönetmenin sanatına dair çok önemli ayrıntıları okura sunarken diğer yandan politik tiyatro kuramının bir manifestosu niteliğindedir.

KAYNAKÇA

İpşiroğlu, Zehra (1995). *Tiyatroda Düşünsellik*. İstanbul: Mitos Boyut Yayınları.

Piscator, Erwin (2012). *Politik Tiyatro*. İstanbul: Agora Kitaplığı.

Şener, Sevda (2006). *Dünden Bugüne Tiyatro Düşüncesi*. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.

Prof. Dr. Soner Akpınar

**ÇAĞDAŞ
TÜRK ROMANINDA
6-7 EYLÜL OLAYLARI**

Rumlar Etnisite ve Kimlik

Günce Yayınları

MUNİS FAİK OZANSOY

Yaşamı, Yapıtları, Sanatı

H. Yasemin Mumcu

Günce Yayınları

FAİK ÂLİ OZANSOY

YAŞAM ÖYKÜSÜ, YAPITLARI VE ŞAIRLİĞİ

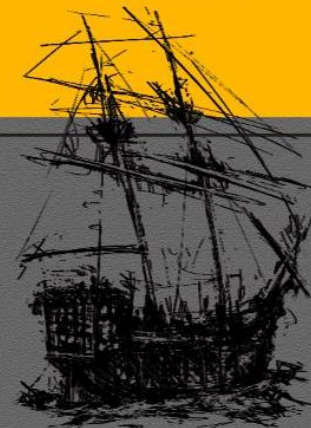
DOÇ. DR. SEVİM KARABELA ŞERMET

Günce Yayınları

Dr. Murat Gür

**H. Tahsin Nuri'nin
Yiğitler Romanı ve
İzdivaç Dergisindeki
Öyküleri**

Günce Yayınları